

NOTES HIMENOPTEROLOGIQUES

per

A. VILARRÚBIA

II

Comentaris sobre alguns *Odynerus* de Catalunya**O. (Ancistrocerus) parietinus, L.**

Les petites diferències que separen aquesta espècie de les seves veïnes *oviventris* i *parietum* fan que el seu estudi esdevingui ben difícil. Així veiem com ANDRÉE, en la seva obra *Espèces des hymenoptères d'Europe*, acobla, sota el nom de *parietum*, aquestes tres espècies. En canvi, SCHULTES admet el *parietinus* i l'*oviventris* com a espècies deslligades del *parietum*.

Nosaltres podem donar testimoni que el Sr. DUSMET, en un lloc d'*Odynerus* dubtosos que amablement ens va classificar, descobrí un *parietinus* ♂, el qual, un cop estudiat per nosaltres, hem vist que respon a aquells caràcters propis d'aquesta espècie. Per això, tractant-se d'aquesta, que tan poques vegades ha estat esmentada a Catalunya, creiem que pot ésser d'interès per a tots aquells que segueixen l'estudi dels himenòpters, fer menció d'aquesta troballa. Ens plau anotar ací els caràcters més notables d'aquesta espècie, comparant-la amb les sèries de *parietum* del nostre Museu i de la col·lecció del meu germà mossèn Lluís.

El cap i el tòrax són intensament puntejats: clipeus un poc més ample que llarg i més o menys escotat del davant; angles del pronot amb punta aguda; primer segment abdominal més ample que llarg i la puntuació més atapeïda i fina que en *parietum*, gairebé mat (la carena transversal d'aquest no és escotada del mig); segon segment amb abundosa pelussera, molt atapeïda i curta en la part anterior, però que disminueix paulatinament sobre el disc. El serrell de pèls rogencs que ostenta en la part terminal del darrer segment és molt més abundant que en *parietum* i forma, per tant, un conjunt més atapeït. La coloració groga dels segments abdominals s'estén en menor proporció que en aquest. Les taques que haurien de mostrar-se destriades en el front s'acoblen en una de sola, que pren la forma més o menys ovalada horitzontalment, i els manquen les taques en la part interior dels ulls. El

dibuix del pronot està dividit al mig i fuig tot aprimant-se fins a arribar al vèrtex dels angles davanters. Antenes negres, per sobre i rogenques per sota, en tota la seva llargada, menys l'escap, que és groc en la part de sota.

Barcelona (Balenyà) 20-VI-1930. L. VILARRÚBIA.

Cites: Barcelona (Montserrat) VII-VIII-1925. DUSMET.

O. (Linotus) sessilis, Sauss.

En trobar-nos davant d'aquest himenòpter, ens ve a la memòria tot seguit el gènere *Rhygchium*, car la forma i la coloració rogenca del *sessilis*, Sauss., tenen força semblança amb les del *Rhygchium oculatum*. D'altra banda, no és solament en l'aspecte morfològic aquesta semblança, car les diferències que alguns autors assenyalen per separar aquests dos gèneres no deixen prou clar aquest punt. El Sr. DUSMET, que tan bé coneix aquests gèneres, deixa endevinar d'una manera ben clara en la seva Memòria sobre Vespids, Eumenids i Masarids d'Espanya. (*Soc. Esp. d'Hist. Nat., Memòria*, 3, Vol. II, pàg. 62), la divergència de criteris en tot allò que es refereix a escollir el caràcter essencial que justifiqui aquesta separació.

Deixem, però, de banda aquests comentaris, ja que no hem d'ésser els deixebles els encarregats de glossar a fons l'obra duta a terme pels grans mestres de l'Entomologia.

L'espècie que ens ocupa fou considerada durant molt temps com a *tripunctatus*, Fabr. i eren classificats com a tals tots els exemplars de procedència espanyola.

Això, tanmateix, és ben explicable si es té en compte la gran semblança de *sessilis* i *tripunctatus*. L'any 1908, en el Congrés de Naturalistes Espanyols celebrat a Saragossa, el Sr. DUSMET aportà, en una fornida documentació, dades interessantíssimes i modificacions imposades per l'estudi més profund d'algunes formes. Així veiem com en tractar d'aquesta espècie diu, entre altres coses:

«*A esta especie deben referirse todos los ejemplares que cité anteriormente, como O. tripunctatus, así como las consideraciones que en mi trabajo hice sobre el Rhygchium ceperoi, Medina i sobre la coloración amarilla de la cabeza y tórax de los ♂♂.*»

Ens plau fer constar que un cop estudiats els exemplars de procedència espanyola del nostre Museu i classificats com a *tripunctatus*, han resultat ésser veritables *sessilis*; cosa que referma una vegada més l'observació feta pel reverend MORICE. Segons la descripció de *sessilis* de SAUSSURE, el segon segment de l'abdomen és acanalat transversalment en la vora posterior, caràcter, per cert ben visible en els exemplars del nostre Museu. Entre aquests hi ha un ♂ de Madrid

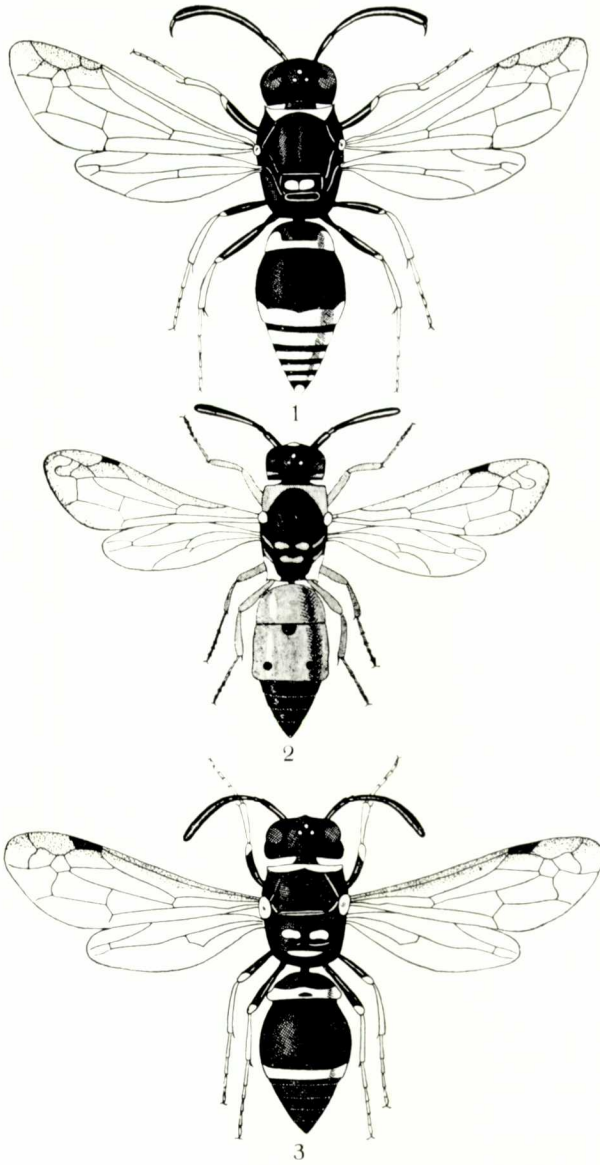

Fig. 1 a 3. — 1. *Odynerus (Ancistrocerus) parietinus*, ♂, × 45. — 2. *O. (Lionotus) sessilis*, ♀, × 45. — 3. *O. (L.) sazi*, ♀, × 45.

recollit per GARCIA MERCET el 14-VII-1890, el qual tot allò que en el cap i en el tòrax de les femelles és roig, ho posseeix completament groc, igual que les taques de les meso-pleures, com passa en els individus d'aquest sexe observats pel Sr. DUSMET.

Lleida (Almacelles) 5-VII-1923, ZARIQUIEY. Beceite, 16-VII-1923, ZARIQUIEY. Barcelona (Puig-reig) MERCADER. Barcelona (Taradell) VI-1922, L. VILARRÚBIA. Madrid (Montargo) 30-VII-1890, GARCIA MERCET. Aquest darrer exemplar és femella i de coloració més pàl·lida que d'ordinari. L'*Odynerus tripunctatus* sembla més propi del Nord d'Àfrica.

O. (Lionotus) Sazi, Dusmet

Aquesta espècie s'assembla, al primer cop d'ull, a l'*O. alpestris*. Es diferencia, però, d'aquesta en el fet que el post-escudet (mirant el tòrax de perfil) s'aixeca lleugerament, perfilant-se més arrodonit que *alpestris*, i començant la part vertical del segment mitjà tot seguit després del post-escudet. El primer segment de l'abdomen és gairebé dues vegades més ample que llarg, i en *alpestris* és un poc més ample. El clipeus és eixamplat al mig i més amplament escotat pel davant. En el pronot ostenta una faixa groga un poc trencada al mig. Les tègules són rogenques i la seva llargada és gairebé igual a la distància que separa la vora anterior d'aquestes de la dels angles anteriors del pronot.

En els nostres exemplars solament són vorejats de groc el primer i el segon segments. El darrer artell de les antenes en el ♂ és molt més llarg que en *alpestris*, la punta del qual recolza en el desè artell.

Aquesta espècie va ésser descrita l'any 1908 pel Sr. DUSMET en les Act. i Mem. del primer Congrés de Naturalistes espanyols la descripció del qual fou feta sobre una ♀ capturada a Tortosa pel Reverend P. E. SAZ. Després d'aquella època no sabem cap més nova sobre la troballa d'aquesta interessant espècie a Catalunya. Entre les sèries d'himenòpters que l'eminent entomòleg Dr. ZARIQUIEY va recollir en diferents indrets de Catalunya l'any 1923 i que actualment es conserven en el Museu de Ciències Naturals de Barcelona, hi ha dos bonics exemplars de *O. Sazi* ♀♀. Ambdues estan mancades de les taques de l'escudet. La manca d'aquestes taques deu ésser una cosa freqüent en aquesta espècie, car la mateixa anomalia podem observar en un dels dos exemplars que el meu germà Lluís posseeix en la seva col·lecció, procedents de la Comarca de Vic.

Tarragona (Amposta) 17-VII-1923, ZARIQUIEY. Barcelona (Vic) 9-IX-1929, L. VILARRÚBIA. Barcelona (Balenyà) 2-VII-1928, L. VILARRÚBIA. Barcelona (Begues) 1-VII-1923 ZARIQUIEY.